

राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

२०५२।१०।१७

संशोधन:

१.	भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९	२०५९।३।५
२.	गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६	२०६६।१०।७
३.	अर्थ मन्त्रालयको सूचना	२०६६।३।२९
४.	आर्थिक ऐन, २०६७	२०६७।१।३
५.	आर्थिक ऐन, २०७१	२०७१।३।२९
६.	आर्थिक ऐन, २०७२	२०७२।३।२९
७.	केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०७२	२०७२।१।१३
८.	आर्थिक ऐन, २०७३	२०७३।२।५
९.	आर्थिक ऐन, २०७४	२०७४।२।५
१०.	केही नेपाल कानून संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४	२०७४।६।३०
११.	आर्थिक ऐन, २०७५	२०७५।२।५
१२.	केही नेपाल ऐन संशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५	२०७५।१।१९

२०५२ सालको ऐन नं. ८

राजस्व चुहावट नियन्त्रण तथा रोकथाम गर्ने व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : सर्वसाधारण जनताको सुविधा र आर्थिक हित कायम राख्न र देशको आर्थिक विकास द्रुततर गतिले गर्नको निमित्त अधिक से अधिक राजस्व परिचालन गर्न भन्सार, अन्तःशुल्क तथा कर प्रशासन क्षेत्रमा हुने राजस्व चुहावटलाई प्रभावकारी रूपमा नियन्त्रण तथा रोकथाम गरी राजस्व संकलनमा वृद्धि गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको चौबीसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२” रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल ५..... भर लागू हुनेछ र नेपाल ५..... बाहिर जहाँसुकै बसेको भए पनि सबै नेपाली नागरिकलाई र नेपालमा राजस्व चुहावट गरी विदेशमा बस्ने गैरनेपाली नागरिक वा संस्थालाई समेत लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा, -

(क)^१ “राजस्व” भन्नाले प्रचलित संघीय कानून बमोजिम नेपाल सरकारलाई तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने भन्सार महसुल, अन्तःशुल्क, आयकर र मूल्य अभिवृद्धि कर सम्भन्धुपर्छ र सो शब्दले प्रचलित संघीय कानून बमोजिम लाग्ने अन्य कर तथा गैर कर राजस्वलाई समेत जनाउँछ ।

(क१)^२ “गैर कर” भन्नाले प्रचलित संघीय कानून बमोजिम लाग्ने दस्तुर, सेवा शुल्क, रोयल्टी, लाभांश, जरिवाना, साँवा र सोमा लाग्ने ब्याज समेतको रकम सम्भन्धुपर्छ ।

(ख) “राजस्व चुहावट” भन्नाले दफा ४ मा उल्लेख भएबमोजिमको कसूर सम्भन्धुपर्छ ।

(ख१)^३ “व्यक्ति” भन्नाले प्राकृतिक व्यक्ति, फर्म, कम्पनी, संघ, संस्था, साभेदारी संस्था, सहकारी, संयुक्त व्यवसाय वा उपक्रम, गुठी वा कोष सम्भन्धु पर्छ र सो शब्दले नाफाको उद्देश्य लिई वा नलिई कर लाग्ने कारोबारमा संलग्न रहेको सरकारी निकाय, धार्मिक सङ्गठन, परोपकारी संस्था वा त्यस्तै अन्य निकाय र तिनका शाखा वा उपशाखालाई समेत जनाउँछ ।

(ग)^४

(घ) “अनुसन्धान अधिकृत” भन्नाले राजस्व चुहावट अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्न यस ऐनबमोजिम तोकिएको कर्मचारी सम्भन्धुपर्छ र सो शब्दले महानिर्देशक आफैले त्यस्तो कसूरको अनुसन्धान तथा तहकिकात गरेमा निजलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ)^५ “कर्मचारी” भन्नाले विभाग वा अन्तर्गत कार्यालयमा कार्यरत निजामती सेवाको कर्मचारी सम्भन्धु पर्छ र सो शब्दले विभाग वा अन्तर्गत कार्यालयमा कार्यरत नेपाल प्रहरीका प्रहरी कर्मचारी वा सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको सशस्त्र प्रहरी समेतलाई जनाउँछ ।

(ङ१)^५ “प्रधानमन्त्री कार्यालय” भन्नाले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सम्भन्धुपर्छ ।

(च) “विभाग” भन्नाले राजस्व अनुसन्धान विभाग सम्भन्धुपर्छ ।

(छ) “महानिर्देशक” भन्नाले विभागको महानिर्देशक सम्भन्धुपर्छ ।

* गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको

^१ आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^२ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^३ आर्थिक ऐन, २०७४ तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^४ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ द्वारा भिकिएको

^५ आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^५ आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

- (छ१)^६ “विगो” भन्नाले आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र प्रचलित संघीय कानून बमोजिम लाग्ने अन्य कर, शुल्क तथा सो मा ब्याज वा गैर कर समेतको रकम सम्भन्नुपर्छ र सो शब्दले भन्सार चोरी पैठारी भएको वा हुन लागेको मालवस्तुको थोक बजार मूल्य वा मालवस्तु फेला नपरी कागज मात्र फेला परेकोमा त्यस्तो मालवस्तु पैठारी गर्दा भन्सार विन्दुमा भन्सार प्रयोजनको लागि कायम हुने मूल्य र सोमा लाग्ने भन्सार महसुललाई समेत जनाउँछ ।
- (छ२)^७ “ढुवानीका साधन” भन्नाले यात्रुवाहक सवारी साधन बाहेकका मालसामान ओसारपसार गर्ने काममा प्रयोग हुने लरी, ट्रक, मिनी ट्रक, कन्टेनर, बुलेट, ट्यांकर, पिकअप, भ्यान, ट्रयाक्टर जस्ता ढुवानीका साधन सम्भन्नु पर्छ ।
- (छ३)^८ “कम्प्युटर सूचना प्रणाली” भन्नाले विभागले कार्यान्वयनमा ल्याउने कम्प्युटर सूचना प्रणाली सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले वेबमा आधारित अनलाईन ढुवानी साधन अनुगमन प्रणालीलाई समेत जनाउँछ ।
- (ज) “तोकिएका” वा “तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्भन्नुपर्छ

परिच्छेद-२

राजस्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था

३. **राजस्व चुहावट गर्न नहुने** : कुनै पनि व्यक्तिले राजस्व चुहावट गर्न/गराउन वा गर्ने उद्योग गर्न वा त्यस्तो कार्य गर्न कुनै पनि कर्मचारीलाई कुनै पनि प्रकारले मद्दत गर्न, भुट्टा लेखा प्रमाणित गर्न, राजस्वको दायित्व कम हुने गरी मालवस्तुको विवरण घोषणा गर्न, गलत परमार्श दिन वा त्यस्तो कार्यमा मतिथार हुनु हुदैन ।
४. **राजस्व चुहावट गरेको मानिने** : कुनै पनि व्यक्तिले देहायको कुनै कार्य गरेमा राजस्व चुहावटको कसुर गरेको मानिनेछ :-
- (क) नेपाल सरकारलाई तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिर्ने वा कम तिर्ने नियतले कुनै काम गरेमा,
- (ख)^९ कम राजस्व तिर्ने वा राजस्व नतिर्ने उद्देश्यले गलत वा भुट्टा लेखा, विवरण वा कागजात प्रस्तुत गरी वा नगरी प्रचलित कानून बमोजिम तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिरे वा नबुझाएमा वा तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने राजस्व भन्दा घटी राजस्व तिरेमा वा बुझाएमा,
- (ग) कुनै पनि मालवस्तुको निकासी पैठारी गर्दा सम्बन्धित भन्सार कार्यालयमा प्रचलित कानूनबमोजिम तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिरी वा नबुझाई राजस्व छलेमा वा छल्ले प्रयत्न गरेमा,

^६ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^७ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^८ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^९ आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

- (घ) कुनै व्यक्तिले अन्य कुनै व्यक्तिको नामबाट कुनै उद्योग, व्यापार वा व्यवसाय गरी कुनै वस्तु निकासी वा पैठारी गरेमा वा कुनै विदेशी कम्पनी वा संस्थाको एजेन्ट भएमा सो कुरा नदेखाई प्रचलित कानूनबमोजिम तिर्नु वा बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिरी वा नबुझाई राजस्व छलेमा,
- (ङ) राजस्व तिर्नु, बुझाउनु वा दाखिल गर्नु पर्ने कार्यालय वा सो कार्यालयको कर्मचारीको कार्यमा अनाधिकार बाधा उत्पन्न गरेमा वा त्यस्तो कार्यालय वा कर्मचारीलाई अनुचित प्रभावमा पारी आफूले तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिरेमा वा जति तिर्नु पर्ने हो सो भन्दा कम रकम तिरेमा वा त्यस्तो कुनै कार्य गर्ने गराउने प्रयत्न गरेमा,
- (च)^{१०} राजस्व बुझाउनु पर्ने कार्यालयको कर्मचारीसँग मिलोमतो गरी वा नगरी नेपाल सरकारलाई कानून बमोजिम तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजस्व रकममा हेरफेर वा परिवर्तन गरेमा वा राजस्व बुझाएको देखिने गलत वा भुट्टा लिखत तथा कागजात तयार गरेमा वा पेश गरेमा,
- (छ)^{११} राजस्व बुझाउने प्रयोजनको लागि घोषणा गरिनु पर्ने वा देखाउनु पर्ने कुनै आय, घर जग्गा वा अन्य सम्पत्ति वा सामानको मूल्य घटी वा बढी हुने गरी हिसाव वा कागजात तयार गरी पेश गरेमा,
- (ज)^{१२} माथिका खण्डमा उल्लिखित काम कारवाही गर्न गलत वा भुट्टा परामर्श दिएमा ।

५. ⊗

६. **विभागको अधिकार क्षेत्र** : (१) कुनै व्यक्तिबाट भएको राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरको अनुसन्धान तथा तहकिकात र तत्सम्बन्धी अन्य कारवाही विभागले गर्नेछ ।

(१क)^{१३}

(२)^{१४}

७. **राजस्व चुहावटको सूचना** : कसैले राजस्व चुहावट गरेको वा गर्न लागेको छ भन्ने कुरा थाहा पाउने व्यक्तिले तत्सम्बन्धी विवरण वा सबूद प्रमाण खुलाई सो कुराको सूचना लिखित वा मौखिक रुपमा विभाग समक्ष दिन सक्नेछ । त्यस्तो सूचना कुनै व्यक्तिले आफ्नो नाम नखुलाई वा आफ्नो नाम गोप्य राख्ने शर्तमा दिन सक्नेछ ।

७क.^{१५} **आकस्मिक जाँच परीक्षण गर्न सक्ने** : (१) कसैले राजस्व चुहावट गरेको मानिने कुनै कार्य गरेको छ भन्ने विश्वास लाग्ने मनासिव कारण भएमा महानिर्देशक वा निजले खटाएको कुनै कर्मचारीले आकस्मिक रुपमा जुनसुकै व्यक्ति, यात्रु, ढुवानीका साधन, कुनै घर, पसल, गोदाम लगायतका स्थानमा प्रवेश गर्न, यातायातका साधनलाई रोकी आवश्यक कागजात माग गर्न वा तलासी लिन वा कुनै भवन, गोदाम, पसल, कारोबारस्थल, जग्गा र स्थान विशेषमा उपस्थित भई खानतलासी लिन, सिलबन्दी गर्न वा कुनै मालबस्तु वा कागजात नियन्त्रणमा लिन सक्नेछ ।

^{१०} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधन तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{११} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{१२} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा थप

⊗ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ द्वारा भिकिएको

^{१३} आर्थिक ऐन, २०७२ द्वारा भिकिएको

^{१४} आर्थिक ऐन, २०७२ द्वारा भिकिएको

^{१५} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन २०७५ द्वारा संशोधन

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै स्थानमा खानतलासी लिँदा वा आकस्मिक जाँच गर्नुपर्दा सम्बन्धित व्यक्तिलाई खानतलासी लिनु वा जाँच गर्नु परेको कारण खुलाई लिखित जनाउ दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद -३

अनुसन्धान तथा तहकिकात

८.^{१६} अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्ने : (१) राजस्व चुहावटको सम्बन्धमा विभागलाई दफा ७ बमोजिम कुनै सूचना प्राप्त भएमा वा कुनै स्रोतबाट जानकारी हुन आएमा विभागले त्यस्तो सूचना वा जानकारीको सम्बन्धमा गोप्य रूपमा प्रमाण संकलन गर्ने वा प्रमाण नष्ट हुन नदिनको लागि आवश्यक व्यवस्था गरी तत्काल प्रारम्भिक अनुसन्धान गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रारम्भिक अनुसन्धानबाट वा दफा ७क बमोजिम आकस्मिक जाँच परीक्षण गर्दा कसैले राजस्व चुहावट गरेको देखिएमा वा चुहावट गरेको शंका गर्ने मनासिव आधार भएमा अनुसन्धानका लागि दफा १० बमोजिम अनुसन्धान अधिकृत तोकनु पर्नेछ ।

(३)^{१७} उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको अनुसन्धान अधिकृतले अनुसन्धान तथा तहकिकात प्रारम्भ भएका मितिले छ महिनाभित्र कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

(४)^{१८} उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उक्त अवधिभित्र अनुसन्धान तथा तहकिकातको काम सम्पन्न हुन नसकेमा महानिर्देशकले आवश्यकता अनुसार एकैपटक वा पटक पटक गरी तीन महिनासम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

९. अनुसन्धान तथा तहकिकात सम्बन्धी विभागको अधिकार : (१) यस ऐनबमोजिम विभागले राजस्व चुहावटको सम्बन्धमा अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा देहायको अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ :-

(क) सम्बन्धित कार्यालय वा कुनै व्यक्तिको साथमा रहेको सम्बद्ध कागजात वा प्रमाणको लिखत वा अन्य कुनै कुरा विभागमा पठाउन वा निश्चित समयभित्र विभाग समक्ष पेश गर्न आदेश दिने, वा

(ख) राजस्व चुहावटको कसूरको आरोप लागेका व्यक्ति वा सम्बद्ध तथ्यहरूको जानकारी भएको भन्ने विभागले सम्भकेको व्यक्तिलाई उपस्थित गराई निजलाई सोधपुछ गर्ने र निजको वयान लिने ।

(२)^{१९} राजस्व चुहावटको कसूरको आरोप लागेका व्यक्तिसित विभागले वयान लिईसकेपछि त्यस्तो व्यक्तिलाई आवश्यकतानुसार थुनामा राख्न, धरौटी माग गर्न वा खोजेका वखत हाजिर हुने कागज गराई छाड्न वा तारिखमा राख्न सक्नेछ ।

^{१६} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{१७} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{१८} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{१९} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

(३)^{२०} भ्रष्टाचारको कसूरको आरोपमा कारवाही चलाइएको कर्मचारी पदमा रही रहँदा आफ्नो विरुद्धको प्रमाण लोप वा नष्ट गर्न सक्ने वा अनुसन्धान तथा तहकिकातमा बाधा व्यवधान पुऱ्याउन सक्ने मनासिव कारण भएमा त्यस्तो कर्मचारीलाई पदबाट निलम्बन गर्न विभागले प्रधानमन्त्री कार्यालयलाई लेखी पठाउनु पर्नेछ । यसरी लेखी आएमा प्रधानमन्त्री कार्यालयले तत्काल निलम्बन गर्ने कारवाही गर्नु पर्नेछ ।

(४)^{२१} राजस्व चुहावटको कसूरको आरोपमा कारवाही चलाइएको व्यक्ति फरार भै वेपत्ता हुन सक्तछ भनी सम्झनु पर्ने कुनै मनासिव कारण भएमा वा विगो हानी नोक्सानी भएको देखिएमा विभागले निजसँग विगो र निजलाई हुन सक्ने जरिवानाको रकम बराबर धरौटी वा जमानत मागी तारेखमा छोड्न सक्नेछ । त्यस्तो धरौटी वा जमानत नदिएमा निजको कारोबार रोक्का राखी निजलाई थुनामा राख्न सक्नेछ ।

(५) विभागले समय तोकी कुनै लिखत वा अन्य कुनै वस्तु पेश गर्न वा कुनै कुराको जानकारी दिन सम्बन्धित कार्यालय वा सम्बन्धित कर्मचारीलाई लेखि पठाएको वा कुनै व्यक्तिलाई विभाग समक्ष उपस्थित हुन आदेश दिएकोमा,-

(क) सो बमोजिम तोकिएको समय भित्र सो कार्यालयले त्यस्तो लिखत वा वस्तु पेश नगरेमा वा जानकारी नदिएमा विभागले सम्बन्धित कार्यालय प्रमुख उपर विभागीय कारवाही चलाउन ^{२२}प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ र यसरी लेखी आएमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले तत्काल कारवाही चलाउनु पर्नेछ ।

(ख) सोबमोजिम तोकिएको समयभित्र त्यस्तो कर्मचारीले लिखत वा वस्तु पेश नगरेमा वा जानकारी नदिएमा वा त्यस्तो व्यक्ति विभागमा उपस्थित नभएमा निजलाई विभागले एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम विभागीय कारवाही वा जरिवाना भएपछि पनि कुनै कार्यालय, कर्मचारी वा व्यक्तिले विभागको आदेशको पालना नगरेमा सो कार्यालयको प्रमुख, कर्मचारी वा त्यस्तो व्यक्तिलाई पक्राउ गरी उपस्थित गराउन विभागले तोकिए बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरी निजबाट त्यस्तो लिखत वा वस्तु पेश गर्न, गराउन वा निजबाट आवश्यक जानकारी लिन सक्नेछ । त्यसरी पक्राउ भएको कार्यालय प्रमुख, कर्मचारी वा व्यक्तिले विभाग समक्ष त्यस्तो लिखत वा वस्तु पेश नगरेमा वा तत् सम्बन्धी जानकारी नदिएमा निजलाई विभागले बढीमा सात दिनसम्म थुनामा राख्ने आदेश दिन सक्नेछ ।

(७) आवश्यकता अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम कुनै ठाँउको तलासी लिने वा लिन लगाउने र त्यसरी तलासि लिँदा आवश्यक देखिएको कुनै वस्तु वा कागजपत्र विभागले आफ्नो कब्जामा लिन वा त्यस्तो कागजपत्रको प्रतिलिपी उतार्न सक्नेछ । विभागले यसरी कब्जामा लिएको वस्तु वा कागजपत्रको भरपाई दिनु पर्नेछ ।

(८)^{२३} अनुसन्धान तथा तहकिकातको क्रममा रहेको कुनै व्यक्ति कारवाहीबाट भाग्ने उद्देश्यले विदेश जान सक्ने सम्भावना रहेको विश्वास हुने पर्याप्त कारण भएमा विभागले

^{२०} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{२१} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{२२} केही नेपाल ऐन संशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५

^{२३} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

निजलाई विदेश जानबाट रोक लगाउन, त्यस्तो व्यक्तिको राहदानी कब्जामा लिन वा रोकका गर्न सम्बन्धित निकायलाई लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(९)^{२४} यस ऐन बमोजिम अनुसन्धान तथा तहकिकातको क्रममा रहेको व्यक्तिको सम्बन्धित कार्यालय, संघ-संस्था वा कुनै बैंक वा वित्तीय संस्था वा सहकारी संस्था वा संघमा रहेको कारोवारको विवरण वा धितोपत्र बजारमा भएको आर्थिक कारोवारको विवरण विभागले अनुसन्धानको प्रयोजनको लागि सम्बन्धित कार्यालय, संघ, संस्था, बैंक, वित्तीय संस्था, सहकारी संस्था वा संघसँग माग गर्न सक्नेछ । त्यसरी माग गरेको विवरण निर्धारित म्यादभित्र उपलब्ध गराउनु त्यस्ता निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

(१०)^{२५} यस ऐन बमोजिम राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरको अनुसन्धान तहकिकात गर्दा संकलित प्रमाणका आधारमा आरोप प्रमाणित हुन नसक्ने भएमा विभागले तत् सम्बन्धी उजुरीलाई कारण सहितको पर्चा खडा गरी तामेलीमा राख्न सक्नेछ ।

तर पछि कुनै नयाँ प्रमाण फेला परेमा त्यस्तो उजुरीमा पुनः अनुसन्धान तथा तहकिकातको कारवाही अगाडि बढाउन यस दफाले कुनै बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(११)^{२६} उपदफा (१०) बमोजिम उजुरी तामेलीमा राख्ने निर्णय भएकोमा त्यसको जानकारी प्रधानमन्त्रीको कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

१०. **अनुसन्धान अधिकृत तोक्न सक्ने :** (१)^{२७} यस ऐनबमोजिम राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरको अनुसन्धान तथा तहकिकात महानिर्देशकले आवश्यकता अनुसार आफैँ गर्न वा विभाग वा मातहत कार्यालयको कुनै अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई अनुसन्धान अधिकृत भई काम गर्न तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार अन्य सरकारी निकाय वा सरकारी कर्मचारीलाई यस ऐनबमोजिम राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरको सम्बन्धमा अनुसन्धान तथा तहकीकात गर्ने काम गर्न तोक्न सक्नेछ ।

(३)^{२८} यस ऐन बमोजिम कारवाही शुरु गरिएको कुनै कसुरको अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दै जाँदा प्रचलित अन्य कानून बमोजिमको कसुर गरेको देखिएमा विभागले सोही कानून बमोजिम कारवाही अगाडी बढाउन सम्बन्धित निकाय वा अख्तियार प्राप्त अधिकारी समक्ष लेखी पठाउने सक्नेछ ।

११. **अनुसन्धान अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार :** (१) यस ऐनबमोजिम गरिने अनुसन्धान तथा तहकिकातको सम्बन्धमा अनुसन्धान अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :-

(क) राजस्व चुहावटको कसुर अनुसन्धान अधिकृतको उपस्थितिमा भएमा कसुरदारलाई पक्राउ गरी कारवाही चलाउने ।

(ख) राजस्व चुहावटको कसुरको सम्बन्धमा अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा वा सबूद प्रमाण संकलन गर्दा कसुरमा मुछिएका व्यक्तिलाई पक्राउ गर्ने, कुनै

^{२४} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{२५} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा थप

^{२६} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा थप

^{२७} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{२८} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

सरकारी, अर्ध सरकारी वा गैर सरकारी कार्यालय, गोदाम वा आवश्यकता अनुसार अन्य कुनै स्थानको खानतलासी लिने, त्यस्तो गोदाम वा स्थानलाई सील गर्ने, सम्बन्धित कागजपत्र वा मालबस्तु आफ्नो कब्जामा लिने, अभियुक्तको वयान लिने, सरजमीन मुचुल्का तयार गर्ने समेत प्रचलित कानूनबमोजिम प्रहरीले पाएको सबै अधिकार निजले प्रयोग गर्न सक्ने ।

- (ग) अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा अभियुक्तलाई तारेखमा राख्ने, धरौटी वा जमानी लिई छाड्ने र धरौटी राख्न वा जमानी दिन नसकेमा थुनामा राख्ने वारे प्रचलित कानूनबमोजिम मुद्दा हेर्ने अधिकारीलाई भए सरहको अधिकार पनि अनुसन्धान अधिकृतले प्रयोग गर्न सक्ने ।
- (घ) यस ऐन अन्तर्गतको काम कारवाही गर्दा आफ्नो ओहदाको हैसियतले ज्ञात हुन आएको कुनै कुरा वा दाखिल भएको कागजपत्रको गोप्यता प्रचलित कानूनले बाध्य गरेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा भंग नगर्ने ।

तर, त्यस्तो कुरा वा कागजपत्र अन्य मुद्दा मामिलाको निमित्त आवश्यक प्रमाण लाग्ने किसिमको छ भन्ने कुरा मुद्दा हेर्ने अधिकारीलाई लागेमा निजको आदेशबाट कानूनद्वारा अधिकृत व्यक्तिका समक्ष त्यस्तो कुरा वा कागजपत्रको गोप्यता सम्बन्धी कुरा व्यक्त गरेमा गोप्यता भंग गरेको मानिने छैन ।

- (ङ) यस ऐनबमोजिम अनुसन्धान अधिकृतले अनुसन्धान तथा तहकिकातको सिलसिलामा कुनै मालबस्तु वा कागजपत्र कब्जा गर्नु पर्दा सोको निस्सा सम्बन्धित कार्यालय वा व्यक्तिलाई दिई त्यस्तो मालबस्तु वा कागजपत्र सुरक्षित रूपमा राख्ने ।
- (च) यस ऐनबमोजिम अनुसन्धान तथा तहकिकातको सिलसिलामा अनुसन्धान अधिकृतले गरेको प्रत्येक काम कारवाहीको प्रतिवेदन महानिर्देशकलाई दिनु पर्ने ।
- (छ)^{२९} राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसूरको अनुसन्धानमा रहेको व्यक्ति वा संस्थाको चल अचल सम्पत्ति रोक्का गर्नुपर्ने मनासिव कारण भएमा अनुसन्धान अधिकृतले त्यस्तो सम्पत्ति रोक्का राख्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(२) महानिर्देशक आफैले यस ऐनबमोजिमको कसूरको अनुसन्धान तथा तहकिकात गरेमा उपदफा (१) बमोजिम अनुसन्धान अधिकृतलाई प्राप्त कुनै वा सबै अधिकार निजले समेत प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

११क.^{३०} **सूचनाको तामेली:** (१) महानिर्देशक वा कुनै अनुसन्धान अधिकृतले जारी गरेको सूचना, आदेश वा कागजात सम्बन्धित व्यक्ति वा कार्यालयको कर्मचारीलाई बुझाई तामेल गर्नुपर्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सूचना तामेल हुन नसकेमा त्यस्तो व्यक्ति वा कार्यालय रहेको स्थानको स्थानीय व्यक्तिहरूको रोहवरमा सम्बन्धित व्यक्तिको घर, ठेगाना वा कार्यालयमा टाँस गर्नुपर्ने छ ।

^{२९} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{३०} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा थप

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम सूचना तामेल हुन नसकेमा त्यस्तो व्यक्ति वा कार्यालयको ठेगानामा हुलाक रजिष्ट्री, कुरियर, फ्याक्स वा अन्य विद्युतीय माध्यमद्वारा पठाई सूचना तामेल गर्न सकिने छ ।

(४) उपदफा (१), (२) वा (३) बमोजिम सूचना तामेल हुन नसकेमा सम्बन्धित व्यक्ति वा कार्यालयको नाममा रेडियो, टेलिभिजन वा राष्ट्रियस्तरको कुनै पत्रपत्रिकामा सूचना प्रशारण वा प्रकाशन गरी सूचना तामेल गर्न सकिनेछ ।

(५) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि यस दफा बमोजिम तामेल भएको सूचना रितपूर्वक तामेल भएको मानिनेछ ।

१२.* **पक्राउ गर्ने:** (१) यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा अनुसन्धान गर्ने अधिकारीले सोको कारण र त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिब देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्वी जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्वी जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रहरीले गिफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नगरिएमा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूद नष्ट गर्ने मनासिब कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वाकसूर गरिरहेको अवस्थामा फेला परेमा अनुसन्धान अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्वी जारी गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई जुनसुकै ठाउँ मा पक्राउ गरी मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष स्वीकृतिको लागि पक्राउ परेको व्यक्ति सहित उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

१३. **थुनामा राख्न सकिने:** यस ऐन अन्तर्गत पक्राउ परेको व्यक्तिलाई अनुसन्धानको सिलसिलामा मुद्दा हेर्ने अधिकारीको स्वीकृती लिई एक पटकमा पन्ध्र दिनमा नबढाई बढीमा पैतालिस दिन सम्म थुनामा राख्न सकिनेछ ।

१३क.^{३१} **सम्बन्धित निकायलाई लेखी पठाउन सक्ने:** (१) अनुसन्धान अधिकृतले राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरको अनुसन्धान गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम निर्धारण गर्नुपर्ने आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, भन्सार महसुल, अन्य कर वा गैर कर थप निर्धारण गरी असुल गर्नुपर्ने देखिएमा वा लापरवाही वा हेलचेक्रयाई गरी वा अन्य कुनै कारणबाट गल्ती वा त्रुटी हुन गएको पाइएमा सो कुरा उल्लेख गरी विभाग समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

^{३२}(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुसन्धान अधिकृतको प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि विभागले पच्चीस लाख रुपैयाँसम्मको राजस्व चुहावटको कसुरमा त्यस्तो आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, भन्सार महसुल वा अन्य कर वा गैर कर निर्धारण गरी असुल गर्न वा त्यस्तो राजस्व निर्धारणमा भएको गल्ती वा त्रुटी सच्याउन सम्बन्धित संस्था वा निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

* केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ द्वारा संशोधन

^{३१} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{३२} केही नेपाल ऐन संशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेखी आएमा सो बमोजिम गरी विभागलाई जानकारी दिनु त्यस्तो संस्था वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

१३ख.^{३३} **कम्प्युटरबाट प्रशोधित अभिलेख प्रमाणको रुपमा लिन सक्ने:** (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक विद्युतीय माध्यमबाट प्रशोधित वा विकास गरिएका विभागले तोकेको अभिलेखलाई प्रमाणको रुपमा लिन सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेखको विवरण तथा तथ्यांक प्राप्त गर्ने, विश्लेषण गर्ने वा प्रशोधन गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३ग.^{३४} **वेबमा आधारित अनलाइन ढुवानी साधन अनुगमन प्रणाली लागू गर्ने:** (१) कानून बमोजिम दर्ता भएको ढुवानीको साधनबाट एक जिल्लाबाट अर्को जिल्लामा मालसामान ओसारपसार गर्नु पूर्व ढुवानी गरिने मालसामानको विवरण वेबमा आधारित केन्द्रीय सूचना प्रणालीमा प्रविष्टी गरेर मात्र ओसारपसार गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका ढुवानीको साधन प्रयोगकर्ताले मालसामान घोषणाको मुद्रण प्रति र विभागबाट तोकिएका कागजात ढुवानी अवधिभर आफ्नो साथमा राख्नुपर्नेछ ।

(३) नेपालभित्र दर्ता भएको वा दर्ता हुने ढुवानीको साधन धनीले विभागले तोकेको मापदण्डअनुसारको भू-अविस्थिति देखाउने चालु हालतको यन्त्र (जीपीएस डिभाइस) को सिलसिलेवार नम्बर विभागमा दर्ता गरी अनिवार्य रुपमा आफ्नो ढुवानीको साधनमा जडान गरी राख्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै किसिमको ढुवानीको साधन वा कुनै स्थानमा चल्ने साधनमा जीपीएस डिभाइस अनिवार्य रुपमा जडान गर्नु नपर्ने गरी विभागले तोक्न सक्नेछ ।

(५) यस दफाबमोजिमको व्यवस्था नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

परिच्छेद - ४

•
.....

परिच्छेद - ५

मुद्दा सम्बन्धी कारवाही र कसुर सम्बन्धी व्यवस्था

१८. **मुद्दा दायर गर्ने:** (१) राजस्व चुहावटको कसुर सम्बन्धी मुद्दा अनुसन्धान अधिकृतले विभागको स्वीकृती लिई नेपाल सरकारको नामबाट मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष दायर गर्नेछ ।

(२)[⊗]

१९. **नेपाल सरकार वादी हुने :** यस ऐन अन्तर्गतको मुद्दा नेपाल सरकार वादी हुनेछ ।

^{३३} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{३४} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

• भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ द्वारा यो परिच्छेद खारेज

⊗ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ द्वारा भिकिएको

२०.३५ **मुद्दा दायर गर्नुपर्ने अवधि:** (१) यस ऐन बमोजिमको कसुरको अनुसन्धान तथा तहकिकात समाप्त भई मुद्दा दायर गर्न सरकारी वकीलको राय माग भएमा सम्बन्धित सरकारी वकीलले राय उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सरकारी वकीलले राय उपलब्ध गराएको मितिले एक महिनाभित्र मुद्दा दायर गर्नु पर्नेछ ।

२१. **पुनरावेदन:** (१) यस ऐन बमोजिमको कसुरमा मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा विभागबाट भएको निर्णयबाट मर्का पर्ने व्यक्तिले सो निर्णय भएको मितिले पैंतिस दिनभित्र उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(२)⊗

२२. **मुद्दाको कार्यविधि:** यस ऐन बमोजिमको कसुरमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीबाट मुद्दाको कारवाही गर्दा विशेष अदालत ऐन, २०५९ को कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।

२३.३६ **दण्ड सजाय :** (१) राजस्व चुहावटको कसुर गर्ने व्यक्तिलाई विगोको दोब्बरसम्म जरिवाना गरी कसुरको मात्रा हेरी तीन वर्षसम्म कैद गर्न सक्नेछ ।

(२) राजस्व चुहावटको कसुरको मतियारलाई मुख्य अभियुक्तलाई हुने सजायको आधा सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बुझाउनु पर्ने राजस्व रकममा राजस्व सम्बन्धी प्रचलित कानूनमा उल्लेख भए बमोजिमको व्याज समेत लाग्नेछ ।

(४) दफा १३ग. को उपदफा (१), (२) वा (३) मा उल्लेखित व्यवस्थाको विपरित कार्य गर्ने सम्बन्धित हुवानी साधनको धनी वा त्यसको प्रयोगकर्तालाई अनुसन्धान अधिकृतले प्रथम पटकको लागि दुई हजार रुपैयाँ र त्यसपछि पटकै पिच्छे पाँच हजार रुपैयाँ जरिवाना गर्नेछ ।

२४. **बाधा विरोध गर्नेलाई सजाय:** (१) यस ऐन अन्तर्गत अनुसन्धान तथा तहकिकात सम्बन्धी काम कारवाहीमा कसैले बाधा विरोध गरमा विभागले निजलाई दशहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२५.⊗

परिच्छेद - ६

विविध

२६.३७ **विशेषज्ञ वा कर्मचारीलाई काममा लगाउन सकिने:** यस ऐन अन्तर्गतको अनुसन्धान तथा तहकिकात सम्बन्धी काम कारवाहीको सम्बन्धमा विभागले विशेषज्ञको राय लिन वा कुनै विशेषज्ञ वा अन्य कर्मचारीलाई काजमा लिई वा करारमा राखी काममा लगाउन सक्नेछ ।

३५ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधित तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

~ केही नेपाल संशोधन गर्ने ऐन, २०७२ द्वारा संशोधन

⊗ भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ द्वारा भिकिएको

३६ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधित

३७ आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधित तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

- २७.^{३८} **सहयोग गर्नुपर्ने:** (१) यस ऐन अन्तर्गतको कसूरको सम्बन्धमा अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा विभाग वा अनुसन्धान अधिकृतलाई आवश्यक सूचना वा जानकारी उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।
- (२) विभागले अन्य संस्था वा निकायमा रहेका आर्थिक तथा वित्तीय सूचना वा विद्युतीय अभिलेख प्राप्त गर्न सम्बद्ध संस्था वा निकायसँग समझदारी कायम गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम समझदारी कायम गर्दा सम्बन्धित संस्था वा निकायमा रहेको सूचना वा वित्तीय अभिलेखमा पहुँच निश्चित हुने गरी गर्नुपर्नेछ ।
२८. **विभागको काम कारबाही गोप्य रहने:** (१) यस ऐन अन्तर्गतको कसूरको सम्बन्धमा अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा विभागले संकलन गरेको सूचना, प्रमाण, कागजात तथा सम्पूर्ण काम कारबाही गोप्य रहनेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै मुद्दा मामिला वा अन्य कानूनी कारबाहीको सिलसिलामा अदालत वा कानूनद्वारा अधिकार प्राप्त व्यक्तिलाई त्यस्तो अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्दा विभागले संकलन गरेको सूचना, प्रमाण, कागजात तथा सम्पूर्ण काम कारबाहीहरूको निरिक्षण गर्न यस दफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- २९.^{३९} **पुरस्कार दिइने:** (१) यस ऐन अन्तर्गतको कसूर गरेको सूचना दिने सुराकीलाई सो कसूर सम्बन्धी मुद्दाको अन्तिम किनारा लागेपछि असुल भएको विगो रकमको पन्ध्र प्रतिशत वा पन्ध्र लाख रुपैयाँमध्ये जुन घटी हुन्छ सो बराबरको रकम पुरस्कार स्वरुप दिइनेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राजस्व चुहावटको सूचना दिने सुराकीलाई सूचनाको सत्यताको आधारमा विभागद्वारा तोकिएको कार्यविधि बमोजिम महानिर्देक वा कार्यविधिमा तोकिएको अधिकारीले तत्काल दश हजार रुपैयाँसम्म सुराकी खर्च दिन सक्नेछ ।
- (३) यस ऐन बमोजिम विभागले गरेको अनुसन्धान तथा तहकिकातबाट कसैले आफूले तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजस्वको सम्पूर्ण वा केही अंश छुलेको प्रमाणित भई असुल हुन आएको विगो रकमको पाँच प्रतिशत वा पाँच लाख रुपैयाँमध्ये जुन घटी हुन्छ सो बराबरको रकम अनुसन्धान तथा तहकिकातमा संलग्न कर्मचारीलाई पुरस्कार स्वरुप दिइनेछ ।
- (४) पुरस्कार पाउने व्यक्ति एकभन्दा वा बढी भएमा पुरस्कारको रकम दामासाही रुपमा दिइनेछ ।
३०. **सुराकी र त्यसको विवरण गोप्य राख्ने:** यस ऐन बमोजिम कसैले राजस्व चुहावटको कसूर गरेको छ वा गर्न लागेको छ भन्ने कुराको सूचना दिने सुराकीको नाम, ठेगाना र निजबाट प्राप्त भएको सूचनाको विवरण गोप्य राखिनेछ ।
- ३१.^{४०} **धनी पत्ता नलागेमा मालबस्तु सरकार लाग्ने:** (१) यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कसुरसित सम्बन्धित मालबस्तुको धनी पत्ता नलागेमा अनुसन्धान अधिकृतले कब्जा गरिएको मालबस्तुको कुनै हकदार भए हकदावि गर्न आउनु भनी सबैले देख्ने ठाँउमा पन्ध्र दिनको म्याद दिई सूचना टाँस गर्नु पर्नेछ ।

^{३८} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधित तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{३९} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{४०} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

(२) उपदफा (१) बमोजिम कब्जा गरिएको मालवस्तु उपर कसैको हकदावि परेमा महानिर्देशकले अनुसन्धान गरेकोमा प्रधानमन्त्री कार्यालय समक्ष र अन्य अनुसन्धान अधिकृतले अनुसन्धान गरेको भए महानिर्देशक समक्ष निर्णयको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम कब्जा गरिएको मालवस्तु उपर हक दावी नपरे वा हकदावी नपुग्ने ठहराई प्रधानमन्त्री कार्यालय वा महानिर्देशकबाट निर्णय भएमा त्यस्तो मालवस्तु नेपाल सरकारको हुनेछ ।

३२. ^{४१} **मालवस्तु लिलाम गर्न सकिने:** यस ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कसूरको सम्बन्धमा कब्जा गरिएको कुनै मालवस्तु लामो समय सम्म कब्जामा राख्दा खिया लागि वा अरु कुनै परिबन्धबाट टुटफुट वा नोक्सान हुन सक्ने देखिएमा वा सडि गली जाने भएमा वा पुरानो भै मूल्य घट्न जाने भएमा वेवारिसे भएमा वा स्थान अभावको कारणबाट राख्न नसकिने भएमा वा संरक्षण प्रदान गर्न नसकिने अवस्थाको भएमा चौपायाको हकमा अनुसन्धान अधिकृतले महानिर्देशकको स्वीकृति लिई र अन्य मालवस्तुको हकमा प्रधानमन्त्री कार्यालयको स्वीकृती लिई त्यस्तो मालवस्तुको पञ्चकृति मोल कायम गरी सो मोलमा मालधनीले नै सकार गर्न मञ्जुर गरेमा निजको कागज गराई निजलाई सो मालवस्तु जिम्मा लगाई दिनुपर्नेछ । मालधनीले सकार नगरेमा तोकिए बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी अनुसन्धान अधिकृतले त्यस्तो मालवस्तु लिलाम विक्री गर्न सक्नेछ । त्यसरी लिलाम विक्रीबाट आएको रकम पछि ठहरे बमोजिम गर्ने गरी धरौटी स्याहामा आम्दानी बाँधिनेछ । यस्तो लिलाम बढाबढ भएको मालवस्तु पछि मालधनिलाई फिर्ता दिने ठहरेमा सो मालवधनीले सो मालवस्तुको लिलाम विक्रीबाट आएको रकम मात्र फिर्ता पाउनेछ र त्यस्तो मालवस्तु पाउँ भन्ने निजको कुनै हक दावि लाग्ने छैन ।

३२क. ^{४२} **कालो सूचीमा राख्ने:** (१) यस ऐन बमोजिम राजस्व असुलीको लागि अनुसन्धान तथा तहकिकात भई कसुरदार ठहरिएको व्यक्ति वा निकायलाई विभागले तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी कालो सूचीमा राख्न लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखी आएमा सम्बन्धित निकायले त्यस्तो व्यक्ति वा निकायलाई प्रचलित कानून बमोजिम कालो सूचीमा राख्नुपर्नेछ ।

३२ख. ^{४३} **असुल उपर गर्ने:** यस ऐन बमोजिम नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ ।

३३. **बराबद भएको मालवस्तु जफत हुने:** यो ऐन बमोजिम सजाय हुने कसूर गरेको ठहरिएमा कब्जा भएको सबै मालवस्तु, सवारीसाधन, चौपाया र अन्य वस्तु समेत जफत हुनेछ ।

३४. **अनुसन्धान तथा तहकिकातमा संलग्न कर्मचारीलाई विभागीय कारवाही हुने:** यो ऐनको कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा अनुसन्धान अधिकृत वा अनुसन्धान तथा तहकिकातमा संलग्न अन्य कर्मचारीले जानी जानी कुनै व्यक्तिलाई दुःख दिने नियतले कुनै कार्य गरेको वा बदनियत साथ राजस्व चुहावटमा मद्दत गरेको प्रमाणित भएमा त्यस्तो कर्मचारीलाई विभागीय कारवाही गरिनेछ, र त्यसरी मर्का पर्ने व्यक्तिलाई प्रचलित कानूनबमोजिम क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

^{४१} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{४२} आर्थिक ऐन, २०७९ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{४३} आर्थिक ऐन, २०७९ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

३५. **असल नियतले गरेको कामको बचाउ:** महानिर्देशक, अनुसन्धान अधिकृत वा अनुसन्धान तथा तहकिकातमा संलग्न अन्य कर्मचारीले यस ऐन बमोजिम आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा असल नियतले गरेको काम कारवाहीमा निज व्यक्तिगत रूपमा जवाफदेही हुने छैन ।
३६. **अधिकार प्रत्यायोजन:** यस ऐन बमोजिम विभाग वा महानिर्देशकलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये कुनै वा सबै अधिकारहरू आवश्यकता अनुसार अनुसन्धान अधिकृत वा अन्य कुनै कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ ।
३७. **राजस्व प्रहरीको व्यवस्था:** यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि नेपाल सरकारले विभाग अन्तर्गत रहने गरी राजस्व प्रहरीको व्यवस्था गरी तोकिए बमोजिम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- ३७क. ^{४४} **राजस्व प्रहरीको रूपमा खटाउन सक्ने:** (१) दफा ३७ मा उल्लेख भए बमोजिम राजस्व प्रहरीको छुट्टै व्यवस्था नभएसम्मका लागि नेपाल सरकारले विभाग अन्तर्गत रहने गरी आवश्यकता अनुसार सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालका सशस्त्र प्रहरीलाई राजस्व प्रहरीको रूपमा काम गर्न खटाउन सक्नेछ ।
- (२) राजस्व प्रहरीले महानिर्देशकको प्रत्यक्ष मातहत र नियन्त्रणमा रही काम गर्नु पर्नेछ ।
- (३) कसैले राजस्व चुहावट गरेको वा गर्न लागेको मनासिव कारण भएमा महानिर्देशक वा सम्बन्धित अनुसन्धान अधिकृतको आदेशमा राजस्व प्रहरीले त्यस्तो कार्य गर्नबाट निजलाई रोक्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम रोक्न खोज्दा निजले हुलहुज्जत वा जोरजुलुम गरेमा राजस्व प्रहरीले निजलाई त्यसो नगर्न सम्झाउनु बुझाउनु पर्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम सम्झाउँदा बुझाउँदा पनि निजले हुलहुज्जत वा जोरजुलुम गरेमा राजस्व प्रहरीले निजलाई पक्राउ गर्न सक्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिम पक्राउ गर्न खोज्दा निजले जोरजुलुम गरेमा वा भाग्न उम्कन खोजेमा वा तत्काल पक्राउ गर्न नसकिने अवस्था भएमा आफ्नो रक्षा र कर्तव्यको पालनाको निमित्त महानिर्देशक वा सम्बन्धित अनुसन्धान अधिकृतको आदेशले घटनास्थलमा खटिएका राजस्व प्रहरीले त्यस्तो घटना रोक्न पहिले हवाई फायर गर्न र त्यसो गर्दा पनि स्थिति नियन्त्रण नभए वा हुलहुज्जत गर्ने व्यक्तिसँग समेत हतियार भएमा कम क्षति हुनेगरी गोलीसमेत चलाउन सक्नेछ ।
- (७) कुनै हुवानी वा सवारी साधनबाट राजस्व छलिएको मालवस्तु हुवानी गर्दै गरेको शंका भएमा राजस्व प्रहरीले त्यस्तो सवारी साधन समेत रोक्न वा रोक्न लगाउन आदेश दिन सक्नेछ । त्यस्तो आदेश नमानी हुलहुज्जत वा जोरजुलुम गरी त्यस्तो सवारी साधन नजँचाई भगाउने प्रयत्न गरेमा वा भगाएमा महानिर्देशक वा सम्बन्धित अनुसन्धान अधिकृतको आदेश लिई राजस्व प्रहरीले त्यस्तो सवारी साधनको पाङ्ग्रामा कम क्षति हुने गरी गोली चलाउन सक्नेछ ।
- (८)^{४५} उपदफा (६) वा (७) बमोजिम गोली चलाउनु परेको अवस्थामा सो कुराको जानकारी छिटो साधनद्वारा अनुसन्धान अधिकृतले आदेश दिएकोमा महानिर्देशक तथा

^{४४} आर्थिक ऐन, २०७१ द्वारा संशोधित तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता

^{४५} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

- सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई र महानिर्देशकले आदेश दिएकोमा सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई तथा प्रधानमन्त्री कार्यालयमा दिनु पर्नेछ ।
३८. **नेपाल सरकारले निर्देशन दिन सक्ने:** राजस्व चुहावट नियन्त्रण तथा रोकथाम गर्ने कारबाहीलाई प्रभावकारी बनाउन नेपाल सरकारले विभागलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- ३९.^{४६} **प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने:** महानिर्देशकले प्रत्येक वर्ष साउन १ गतेदेखि पुष मसान्तसम्म र माघ १ गतेदेखि असार मसान्तसम्म आफूले गरे गराएको अनुसन्धान तथा तहकिकात सम्बन्धी कार्यको प्रतिवेदन प्रधानमन्त्री कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
४०. **नियम बनाउने अधिकार:** यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि नेपाल सरकारले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।
- ४०क.^{४७} **निर्देशिका बनाउन सक्ने:** यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधिनमा रही मन्त्रालयले आवश्यक निर्देशिका बनाउन सक्नेछ ।
४१. **बाझिएमा गर्ने:** यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरूमा लेखिएको जतिमा सोही बमोजिम र अरुमा प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ ।
४२. **अघि भैसकेको काम कारबाही यसै ऐन अन्तर्गत भएको मानिने:** यो ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि प्रचलित कानूनबमोजिम विभागबाट अनुसन्धान तथा तहकिकात भै दायर हुन बाँकी रहेका मुद्दाहरू समेत यसै ऐन बमोजिम अनुसन्धान तथा तहकिकात भएको मानी उक्त मुद्दाहरू समेत यसै ऐन अन्तर्गत दायर गरिनेछन् ।

^{४६} आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा संशोधन

^{४७} आर्थिक ऐन, २०७३ द्वारा थप तथा आर्थिक ऐन, २०७५ द्वारा निरन्तरता